

0+

*“Торо пиалан улыт яндар шўман-влак:
цуло Юмын уажыт” (Мф. 5:8).*

ШҮМ-ЧОН ИЗОЛЫК

2013 ий март
годсек лектеш.

МАРИЙ ПРАВΟΣЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ 10-по (90) №, 2020 ий октябрь

Йошкар-Оласе да Марий Элысе Высокопреосвященнейший митрополит Иоаннын благословитлымыже почеш

8 ОКТАБРЬ – СЕРГИЙ РАДОНЕЖСКИЙЫМ ШАРНЫМЕ КЕЧЕ

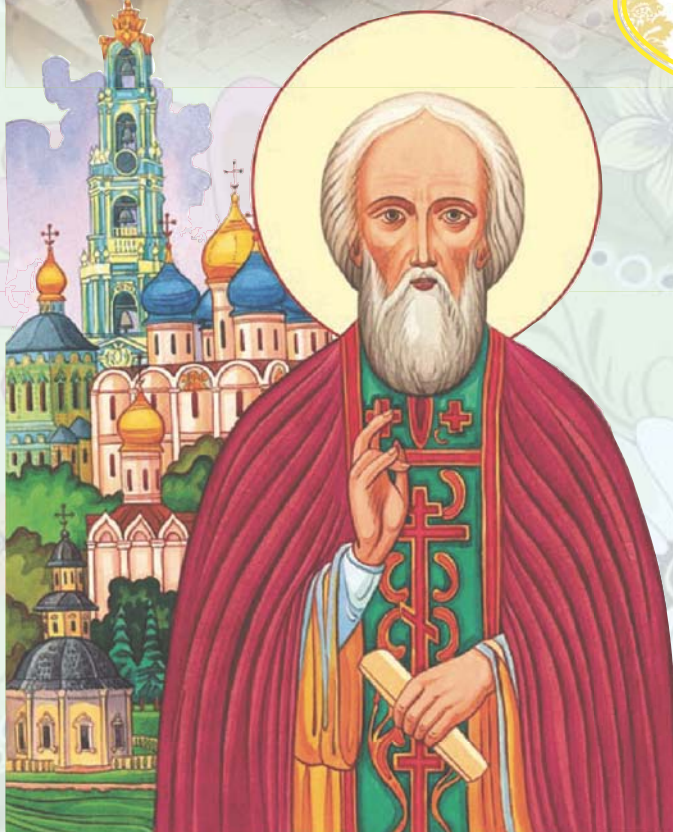
ЙОШКАР-ОЛАН ДА МАРИЙ ЭЛЫН МИТРОПОЛИТШЕ ИОАННЫН ТУНЫКТЕН ОЙЛЫМЫЖО

**ШЕРГАКАН АЧА-ВЛАК, ПАГАЛЫМЕ
АКА-ШҮЖАР, ИЗА-ШОЛЬО-ШАМЫЧ,
ЧЫЛАДАМ ПАЙРЕМ ДЕНЕ САЛАМЛЕМ.**

Святой Русьын йочаже-влак, препо-
добный Сергей Радонежскийлан
кумалын, таче йодыт: «О Юмылан йбрьшö
преподобный Сергей ачана, Эн Яндар Юмын
Авалан сöрымет семын шочшет-влакым ит
мондо».

Чынже денак преподобный Сергийым «Руш
мландын игуменже» маныт. Тудын виктарымыж
дене монах-влак гына огыл, уло Русь ила. Руш
князь-влакым икте-весышт дене сöрастарен,
лыпландарен тыршымыж дене иктыш чумырымо
Русь верч чарныде тудын молитваже-влак
йонгат. Святой Русь, Святой Троицын пöртшö,
ик кугыжаныш лийже манын, тудо чыла ыштен.
Христослан ўшанымаш пеледалт шарлыже, руш
калыкын молитваже йöрыдымö сорта семынак
Юмо деке эре нöлталтше манын, шуко вийжым
пыштен. Христос дене ушнаш ўжшö нине
молитва-влакнан көра святой кучемна ила.

Умбагыже – 2-шо лаштыкыште.

Православий деч посна Святой Русь лийын кертеш мо? Эн Святой Юмын Аван да Руш мландыште чапандаралтше чыла святойын молитвашт деч посна кеч ик тат илен кертына мо? Преподобный Сергейын туныктымж деч посна йочам куштен кертына мо? Вет тудо йоча-влакын аралтышыже, йоча-влак верч тудым сөрвалена. Шочшыштым Юмо деч лудын илаш туныктыдымо ача-ава-влакат ушым шындышт манын, тудым сөрвалена. Преподобный Сергей мыланна ойла: «Эн ончыч коклаштыда икте-весым иза-шольо семын йоратымаш илышаш, тыгодым Юмо деч лудмашат лийшаш. Юмо деч лудмаш уке гын, айдемын илышыже алгаштаралтмаш корныш логалеш».

А Юмо деч лудмашым кузе муман? Святитель Иоанн Златоуст мемнам туныкта: «Юмо деч лудмаш тугай енын гына шочеш, кө пашажым веле огыл, шонымашыжымат Юмын ончык луктеш, вет Юмо деч нимом шылташ ок лий, тудо чыла ужеш». «Айдеме тунам гына Юмо деч лудаш тунгалеш, – ойла Паисий Святогорец, – кунам тудо кажне еным, эсогыл шке тушманжым, Христосым вашлийме семын вашлиеш. Кугу куан дене».

Юмо деч лудмаш тудо енын лийын кертеш, кө Юмын күштымыжым шуктен илаш тырша, кө нойыде Юмылан кумалеш, да тиде кумалмыже Юмылан тауштымаш дене авалтше лиеш. Куанымат тудо шке ачаж деч налме гай налеш,

ойгымат тауштен вашлиеш, вет ойго дене пырля Юмо шкежат пырля коштеш. Юмылан таушташ тунемына гын, шкенам шуко-шуко алгаштаралтмаш ден ойго деч утарена. Тауштен моштышо йочаже-влакым Господь чамана, ўмыр ыресым нумалаш полышым колта.

Ўмыр ыресым нумалме деч утлаш төчыман мо? Нигунамат. Господь кажныжлан илыш корным утаралташ лийшым пуа. Ме Юмын эрыкшым кычалына, а тудыжо эреак пеленна. Кеч-кушто лият гынат, кеч-могай пашам шуктет гынат, эреак Юмылан тауштен тырше. Кеч-могай күкшытыштө лият, кеч-могай должностышто шинчет гынат, шарне: шке эрыкетым Юмылан пуэт гын, Юмын күштымыжым шуктен илет гын, пале, тиде корно эн сае да утаралташ лийше. Вес корно уке. Ала-куш куржаш да Юмын эрыкшым кычалаш огеш күл. Юмын эрыкше Утарышынан Евангелийже гыч йонга. Мландымбалысе ик енат курымашлык илыш деч посна ынже код манын, Юмын эрыкше пуалтеш. А Юмын Кугыжанышысе курымашлык илыш ятыр ойго да паша дене сулен налалтеш. Мемнан вес корно уке.

Да преподобный Сергей Радонежский мыланна кузе ўнышын шке ыресым нумалаш да кузе йырна улшо-влакым йораташ күлмым шке илышыж дене ончыктен. Кө икымше лияш шона, тудо чылаштын тарзыже лиеш. Тиде примерым Господь Шкеже да эше Сергей Радонежский илышышт гоч мыланна ончыктеныт. Сергей Радонежский вудымат нумалын, пумат пүчкеден, просфорымат күэштын. Эше храмыште служитлыше иза-шольыжо-влаклан пакчаште але чодыраште послушанийыштым шукташ полшен. Тудын илышыже шкаланже огыл, а моло-влаклан полшен илыме дене Юмылан полекклалтын. Преподобный мемнамат тыге илаш туныкта: «Утаралтмашым налнеда гын, шке корштышдам руал кудалтыза, весе-шамычлан илыза. Тунам Юмылан да курымашлыклан илаш тунгалыда». Аминь. Пайрем дене.

ЮМЫН ПОЛШЫМО ДЕНЕ

Медведево район Цибикур селасе Утарышын Нерукотворный иконыжо лүмеш храмлан 255 ий темын.

Цибикурушто кў храмыв 1765 ийыште Царевококшайск ола гыч купеч Иван Андреевич Пчелинын оксаж дене чонымо. Тудын колокольныйжо, кум приделже лийын. Пурлажым Юмын Авалан Поро пұрымашан Уверым пуымо (Благовещений) лүмеш, шолам кугун орланыше Георгий Победоносец лүмеш, а тўн приделым Утарышын Нерукотворный иконыжо лүмеш святитлыме улмаш.

XIX курым мучаште тышке калык шуко кошташ тўналмылан кўра храмыв кугемдыме нерген йодыш тарванен. Кўлеш наре оксам кум ий погымек, 1899 ийыште чонымо паша тўналын. Храмыв оралтыжым икмынар пужен вашталтыме улмаш.

Но 1932 ий 15 октябрьыште тудым йўр-шешлан петыренит. Пустанше оралтым пўрт арверым ыштыше «Двигатель революции» промартельлан пуэныт. Колокольным шалатеныт, кў оралте пелен пырня дене опымо ешартыш оралтым тушкалтен шындыныт. Кугу Отечественный сар деч вара черкым ронченит, кермышым Цибикурусо эмлымверын негызышкыже оптенит.

2009 ий 29 августышто верысе калыкын тыр-шымыж дене тошто черке олмышто менган часамлам шогалтеныт. 2010 ий 16 августышто Утарышын Нерукотворный иконыжо лүмеш приходым регистрироватлыме. Тиде ийынак верысе калык да йыр улшо яллаште илыше-шамыч шке вийышт дене у храмыв чоначаш ямдылалташ тўналыныт.

2010 ий 29 августышто, черкын пайремже кечын, тошто храм олмышто Юмын литургий икымше гана эртен. Тудым иерей Александр Лоскутов служитлен. 2013 ийыште у храмыв негызшым опташ тўналыныт, а вес ийын Йошкар-Олан да Марий Элын архиепископшо Иоанн алтарь пырдыжыш шарнымаш капсулым пыштен. 2015 ийыште черкын 250 ийым темымыже лүмеш икымше гана Ыресым нумал лектыныт, да 15 менгым 100 ен (нунын кокла гыч пельже – йоча-влак) эртен.

Кызыт ончысо придел-влак олмышто Георгий Победоносецын да Эн Святой Юмын Аван изирак иконыштым ужына. Храмыв угыч прихожан-влак дене теммыжлан да молитвам мурымо йонгымылан кўра чоным куан кумыл авалта.

Утарышын Нерукотворный иконыжо лүмеш храмыв у оралтыжым чонымылан вуйын шогышо иерей Никита Смирнов черкын пайремже кечын эр-эрденак вўдым святитлыме молебеным эртарен.

255 ий теммылан пўлеклалтше службо чоналтше храм кўргыштў лийын. Никита ачалан Йошкар-Оласе Христос Шочмо лүмеш храмыв настоятельже Александр Лоскутов ден Благовещений кафедральный соборын клирикше диакон Андрей Дружинин полшеныт. Литургийыште регент Анна Ярошевичын вуйлатыме Йошкар-Оласе Троицкий храмыв хоржо мурен.

У храм пырдыжеш реставрацийым эртен шуктыдымо Эн Святой Юмын Аван, Николай Чудотворецын, Иоанн Богословын, Серафим Саровскийын тошто иконыштым сакеныт. А алтарыш тиде храмлан лўмын возымо Утарышын Престолышто улмо у иконым шындыме. Литургий деч вара калык Евангелийым лудын, черке йыр Ыресым нумал эртен.

У храмыв чонымо паша эркын мучашке лишемеш. Купол ден колокольныйш ыресым нўлталме. Чаң-влакым налме, эше сакыме огыл. Черке кўргыштў паша кодын. Мучашлаш Юмо садак полша.

ТҮН ШОНЫМАШНА ТЫГАЙ

Тений Кугу Ачамланде сарыште сенымылан – 75 ий. Историйым шергалаш гын, мемнан калыклан түрлө жапыште шуко нелым чытен лекташ логалын. А 1941-1945 ийлесе сарым нимо дене танастараш огеш лий: миллион дене салтак-влак сөй пасуэш вуйыштым пыштеныт, ятыр ола ден ялла йӱлен, шаланен пытеныт...

Сенымаш идалык лӱмеш Юлсер кундемыште түрлө мероприятий эрта. 19-20 сентябрьште Юмым Шочыктышо Эн Святой Аван Леведмыже лӱмеш Эмеково черке пелен кокымшо региональный военно-полевой «Покровский – 2020» погынымаш эртыш. Тудо землякна, Кугу Олыкъял ялын шочшыжо, Совет Ушем Герой З.Ф.Прохоровлан пӱлеклалтын. Вет Зинов Филиппович 1944 ий 19 сентябрьште шке капше дене тушманын амбразуржым петырен.

«Кажне еш шке тукымжым шарна, еш архивыште наградыштым арала. Элым йӱратыме, сенымаш, калыкын лӱддымылыкшӧ, подвигше нерген каласкалыме дене самырык-влакын шӱм-чоныштышт шке коча-ковашт верч кугешнымаш лектеш, нунын деч примерым налыт да шке тукым ончылно мутым кучаш ямде улмо шижмаш лектеш. Сандене ме тиде мероприятийым Совет Ушем Герой Зинов Прохоров лӱмеш эртараш манын кутырен келшышна», – ойла Марий Эл Республикысе «Покровский» хуторын атаманже Эдуард Кузнецов.

Военно-полевой погынымашыш Виче, Озан, Альметьевск, Набережные Челны, Волжск, Канаш, Зеленодольск олала, Пошкырт кундем гыч казак ушемын походный службыжын мобилизационный группыжо-влак тольыч. Эмеково селесе «Покровский» казак-влак уна шамычым шокшын вашлийыч.

Тиде кугу мероприятийыш Российысе казачеством виандыме шотышто «Союз Казаков-Воинов России и Зарубежья» Всероссийский мер ушемын верховный атаманже Николай Дьяконов атаман-влакым поген, мутланымашым эртарен. Николай Леонидович Эмеково черкын настоятельже священник Евгений Усковлан таум ойлыш. Вет Евгений ача самырык тукымым духовно-нравственный да патриотизм шӱлышеш куштымылан моткоч кугу верым ойыра.

Икымше кечын пасусо лагерьыште тактико-специальный ямдылалтмаш, тыгыде группа дене пашам ыштымаш, оралтым налмаш, боевой щит дене аралалтмаш, медициналык полишым пуэн моштымаш, ориентирований, альпинист лияш ямдылалтмаш дене курс-влак тӱналыч. 18 ияш марте йоча-влак коклаште кум тӱшка медальым модыч. Автоматым рончен погымаште икымше верым Родион Игряшов, кокымшым Григорий Демин, кумшо верым Никита Григорьев сенен налыч. Кӱзым кышкымаште Денис Трутников ойыртемалте. Кокымшо ден кумшо вер

Владимир Власов ден Родион Игрывовлан логале. А пневматический оружий гыч луйкалымаште, рвезе-шамычым шенгелан коден, кум вержымат «Клинок» военно-патриотический клубын удыржө-влак сенен налыч. Нунын лумышт: Картузова Елизавета (1-ше вер), Картузова Дарья (2-шо вер), Петрова Анастасия (3-шо вер).

Кокымшо кечат пеш пайдалын эртыш. Изи группо дене практический занятий чодыраште эртыш. Засадыште шинчыше-влакым муаш, луйкалымаш йук дене нуным тун группо деке лукташ, а шкалан торашке шылын шукташ – группалан тыгай задаче шындалтын. Тиде Сенымашын 75-ше идалыкшылан полкклалтше реконструкций лийын. Кажне группо заданийым чулымын шуктен.

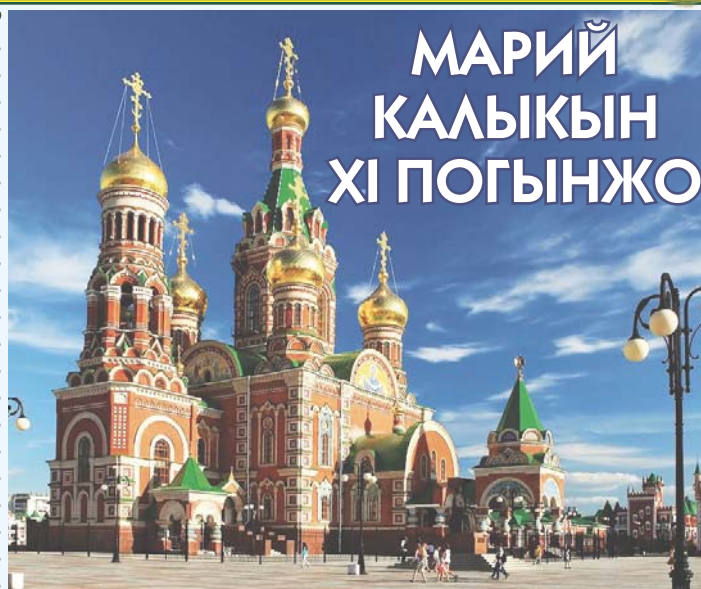
Тиде погынымаште участник-влак чылажат келшен. Нуно меропрятийын кугу кукшытышт эртаралтмыжым палемдышт. Кок кечат полевой кухнышто шокшо кочкышым шолтен пукшышт. Тышке кугу надырым Александр Сабанаев пыштыш. Икымше кечын 150 енлан тутло кол лемым шолтыш. Кокымшо кечын Озан гыч толшо повар-влак кок под пловым ямдылышт.

Мучашлан чыла командылан дипломым да Эмеково черкын фотографийжым войзыман 2021 ийлан календарьым кучыктышт. Военно-полевой сборын пашажым иктешлен, «Покровский» хуторын походный атаманже подхорунжий Александр Глухов тыге палемдыш: «Кугу Ачамланде сарым, калыкын подвигшым, тыныс илыш верч мемнан кочкован кредалмыштым эреак шарнышаш улына. Тыгай шарнымашым аралаш, тудым тукум гыч тукумыш пуаш, ветеран-влакым пагалаш,шке элнам йораташ,самырык-влакым чын патриотым кушташ да чоныштышт элна верч кугешнымаш шўлышым шочыкташ да шараш – тыгай мемнан тун задачына».

Денис СМЕРНОВ.

МАРИЙ КАЛЫКЫН ХИ ПОГЫНЖО

1-3 октябрыште Йошкар-Олаште Мари́й калыкын 11-ше погыно эрта. Тушко Российын түрлө кундемлаштыже илыше мари́й-влак шке делегатыштым колтеныт. Уна-влак коклаште Мари́й Элысе кугыжаныш структур-влакын вуйлатышышт, мари́й калыкын пагалыме енге-влак улыт. Мари́й митрополий гычат уна-шамычым ўжмө.

Погынышто еш, туныктымо паша, шочмо йылме, ял ден ола, мер паша да мари́й калыкын ончыкылык илышыже нерген тургыжландарыше йодыш-влак лончылалтыт. Юмылан ўшаныме нерген мутланымашым «Традиционная религия» секцийыште тарватат.

Мари́й духовенствылан, черкылан чыла нине йодыш-влак лишыл улыт, сандене приходла гыч шке умылымашыштым арален моштышо-влак толыт.

Мари́й калыкын I Погыно 1917 ийыште Пүрө олаште кенежым эртен. Тушто мари́й священник-влакат пашам ыштеныт. Погыным торжественно почмо деч ончыч священник Михаил Сазонов (Янтемир) черкыште молебным эртарен. Тушто тынеш пурышо мари́й-влак лийыныт. А школ садыште онаен-влак дене пырля чимари́й верам кучышо-шамыч кумалыныт. Мари́й калыкым тыге иктеш пырля чумырен, ончыкылык илыш нерген тургыжланен кутырымашке ушаш Пагул Ача (П.П. Глезденев) чот тыршен. Но Российыште кучем вашталтмылан да духовный илыш деч коранмылан көра шонымашыш шуын кертме оыл.

Икымше погынан шўдө ий эртен. Ик курым жапыште калыклан мом гына ужаш логалын оыл. Тўткынак ончалына гын, ужнына – кызытат мемнан ончылно тунамсе гаяк йодыш-влак шогат: мари́й енын статусшым нўлталаш, йылмым арален кодаш, койыш-шоктышым (нравственностью) кўшкырак шындаш. Шочмо калыкын историйже, Православный Черкын тўжем ияш опытшо ончыкта, Священный Возымашын мутшо чыныш лектеш: «Мый тўнян волгыдыжо улам, кө почешем кая, тудо пычкемыште ок кошт, а илыш волгыдан лиеш» (Ин.8:12).

МЕМНАН ВЕРЧ КУМАЛШЕ СВЯТИТЕЛЬ-ВЛАК

СВЯТИТЕЛЬ ГУРИЙ

Озан олан икымше святителъже преподобный Гурийын тынеш пурымо лумжӧ Григорий лийын. Радонеж олаште илыше нужна паяр (боярин) Руготин ты эргыжым поян князь Иван Пеньковын суртышкыжо служитлаш пуэн. Ёнышӧ рвезе пенгыде пӱтым кучен, Юмын храмыш чӱчкыдын коштын, мӱнгыштат кумалын, нужна-шамычлан полшен, кап ден чон яндарлыкшым арален. Поро койышыж дене озан пагалымашыжым сулен, да князь тудлан суртышто чыла сомылым вуйлаташ ўшанен.

Тидыже моло тарзылан келшен огыл, сандене озалан рвезе нерген шояклен ойленит, ватет дене кылже уло манынит. Князь нунылан ўшанен да Григорийым пушташ кӱштен. Князьын эргыже ушанрак лийын. Григорий тыге ыштен ок керт, шоялан кӧра шке ешым мыскылтышыш лукман огыл манын, ачажым ўшандараш тыршен. Эргыжлан ўшанен гынат, князь титакдыме энлан ўчим садак шуктен: келге лакышке изирак вӱта гай пурам ыштен шындаш да тушко Григорийым петыраш кӱштен. Пӧртыымал гай пычкемыш ты верыште рвезым кок ий кученыт, икмыняр кечылан кочкаш ик кылта шӱлым да йӱаш изишак вӱдым пуэныт. Ожнысо мученик-шамычын чыла орлыкым чытымышт нерген палше рвезе шкенжым «Тӱнясе тӱрлӧ ондалымаш деч казамат мыйым арала, вес тӱняшке яндарын каяш полша» манын лыпландарен.

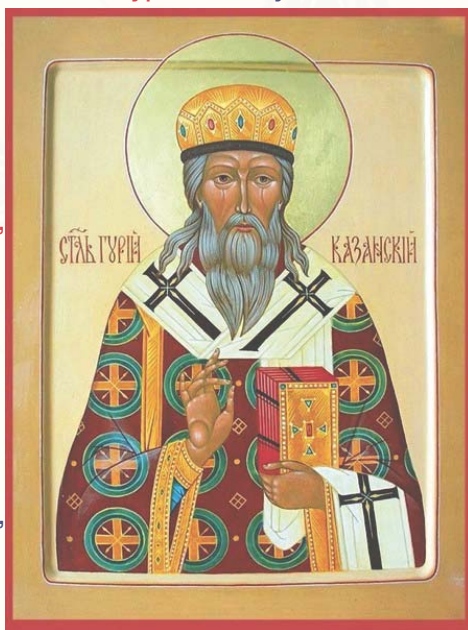
Петырымаште шинчымышлан кок ий шушаш годым ончычсо йолташыже, оролын кумылжым

савырен, Григорий дене мутланен кертыв, мо дене полшаш кӱлмым йодын, сайрак кочкышым кондаш темлен. «Кызыт мылам пуымо кочкыш деч молым кочмем ок шу, вет мыйым Юмын порылыкшо тичмашын тема», – ойлен тудо да кагазым, чернилам да перам кондаш йодын. «Мый азбукым возаш тӱналнем, тек тудын дене йоча-шамыч грамотлан тунемыт», – манын. Ямдылыме азбукыжым йолташыже ужалкален, а оксажым йорло-влаклан пуэден.

Шке кулжын кок ий арамак чытымышым ужын, Господь тудым чаманен да шинчалан койдымо кид дене казамат омсам почын. Волгыдо пурымым ужын, Григорий ончыч тидым иян ондалымышлан шотлен, вет тынар жапыште тыгайже ик ганат лийын огыл. Тудо чот кумалаш тӱналын. Омсаште волгыдо ончычсо деч чотрак

койын. Изиш гына шӱкалме омсан куштылгын почылтмышым тудо ынде Юмын колтымо палылан шотлен да Господьлан тауштен. Пеленже улшо Юмын Аван иконыжым налын, кечывал кечынак тудо Успенско-Иосифов монастырьыш каен. Тушто монах постригым Гурий лӱм дене эртен, пӱтым чот кучышо поро инок лийын. Икмыняр жапӧртымеке, тудым ты обительын игуменжылан шогалтеныт. Индеш ий настоятель лиймеке, чот черланен, сандене монастырь гыч каен да, пӱтым кучен, Юмо нерген шуко шонкален, кок ий шке семын илен. Вара тудым Селижар монастырьыш игуменлан колтеныт, но тушто ик ий утларак веле лийын.

Иоанн Васильевич кугыжан Озан олам налмекыже, митрополит Макарий тушко

архиепископлан Гурийым колташ темлен. Икмыняр гана шеревам лукмо годым эре Гурийын лүмжө лектын. Черкыште кучылташ күлшө түрлө арвер, книга ден иконо-влакым пуэн, шкаланжат шергакан пөлекым ыштен, кугыжа тудым Озан олаш кугу пагалымаш дене ужатен. Христосын волгыдыж дене волгалтарыме олашке ятыр сай арверым пөлек шотеш шуко святынным түрлө монастырла гыч пуэн колтеныт.

1555 ий 26 майыште, Кугече деч варасе святой ача-шамычын арняшт годым, Иоанн кугыжа, митрополит Макарий, Крутицкий епископ Нифонт да Москон чыла архимандритше ден игуменже-влак у святительым Озангыш ужатеныт. Успенский соборышто молебн лийын, Кремльыште чыла чаным кыреныт. Молебн деч вара крестный ход дене Моско эгер деке каеныт. Святитель Гурий ден тудын польшкалышыже-влак ончычак ямдылыме ладьялашке шинчыныт. Корнышто вашлиялтше чыла олаште духовенство да калык нуным вучен, пырля крестный ходым да молебным эртареныт. Озангыш толын шумеш тыгай кумалмаш корно мучко кок тылзе шуйнен.

Озан олан святительже Гурий Юмылан йöрышын илен: йорло да тулык-влак верч азапланен, полшен, пукшен, нуным ойго гыч утараш тыршен. Тудо йöдым кумалын, кечывалым христиан вералан туныктен да шукуштым Христос деке конден. Самырыкше годым казаматыште шинчыме дене локтылалтше тазалыкше адакат начарештын. Кап куатше пытен гынат, службыш эре коштын.

Кумло ий эртымеке, Озангын святительже улшо Ермоген святитель Гурий нерген возымыжым тыге тўналын: «Псалмопевец ман-мыла, мемнан ўмырна эгыремышвот гае начар, ўмырнан кутышыжо – шымле ий, вий шута гын – кандашле ий, туштат шукужо – йöсылык да чер веле, вет нуно мемнам ўнышемдат да туныктат. Тыгай ийготыш шумекыже, святитель Гурий ачана кум ий черле киен. Кугу пайрем кечын тудым черке службыш нумал конденит. Черле улмыж годым кап лшкыдылыкшо тудын чон пенгыдылыкшым сенен кертын огыл. Юмым чарныде моктен, пўтым кучымыж дене капшым эшеат сорлыклен. Черле ег деч Юмо пўтö кучымым огыл, а чытымашым да тауштымым веле вуча маныт гынат, святитель чылажымат шуктен да Юмо деке лишемын. Ончычсо ўшаныдыме ег-влакым тынеш пуртен, Святой Шўлыш дене волгалтарен, Ачам, Эргым да Святой Шўлышым мокташ туныктен».

Юмо деке куснышашыжым ончылгоч пален, святитель Гурий шкеж деке ўшанле енжым, тудым чот пагалыше архимандрит Варсонофийым, ўжын да кугу суксо чиныш, схимыш, пурташ ўп түредме йўлам шукташ

йодын. Юмо деке 1563 ий 5/18 декабрьыште поро пиал дене куснен. Капшым Спасо-Преображенский обительысе кугу черкын алтарже пелен тоеныт.

СВЯТИТЕЛЬ ВАРСОНОФИЙ

Святитель Гурийын йöра-тыме польшкалышы-жын, преподобный Варсонофийын, тынеш пуримо лүмжö – Иоанн. Тудо Серпухов оласе священник Василийын эргыже лийын да самырыкше годымак крым татар-шамыч деке пленыш логалын. Тушто ўнышын пашам ыштен, шуко кумалын, татар йылмым тунемын, ег-шамычым эмлен моштен. Кум ий гыч ачаже тудым плен гыч түлен налын. Иоанн Москош толын да, монах лияш манын, Андроник монастырыште Варсонофий лүм дене ўп түредме йўлам эртен. Икмыняр жап гыч митрополит Макарий тудым Пешношский монастырын игуменжылан, вара святитель Гурий дене пырля Озангыш архимандритлан колтен. Варсонофий тушто Господын Волгалт Вашталтмыж лүмеш Спасо-Преображенский монастырым негызлен. Татар йылмым да ты калыкын йўлажым палымыже тудлан христиан верам шараш чот полшеныт.

Святой Варсонофийым Озан гыч Тверь олаш святитель кафедрыш кусареныт. Тушто кужу жап порын тыршымеке, чот шонго святитель адак Озангыш, шкенжын негызлыме монастырыш пörтылын. Святитель Гурий семынак тунемшыж-влак тудым черке службыш нумал коштыныт але изорва дене конденит. Колымыж деч ончыч Христосын Капше ден Вўржым подылын да 1576 ий 11/24 апрельыште тынысын колен. Тудын капшым святитель Гурий пелен пыштеныт.

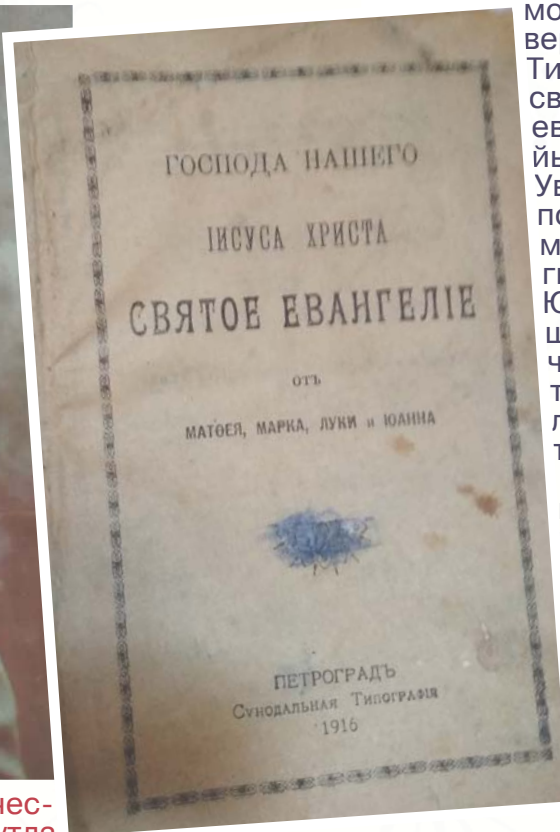
Озангысе чудотворец-влакын мощыштым арален кодымо верч Святитель Ермоген чот тыршен. Святитель Гурий ден Варсонофийын Спасо-Преображенский монастырысе тошто черке пелен тойымо мощыштым 1595 ий 4/17 октябрьыште почыныт. Святой Гурийын колоткаже тамле пушан миро дене темше лийын. Кок святительын капышт да вургемышт сайын аралалтмым ужын, святитель Ермоген тидын нерген патриарх Иов ден Федор Иоаннович кугыжалан увертарен. Кугыжа Спасо-Преображенский монастырысе тошто черке олмеш у черкым кў гыч чогаш кўштен.

Озангысе чудотворец-влакын мощыштым вара у черкыш пыштеныт, нунын илышышт нерген эн ончыч Озангын святительже Ермоген возен коден. 4/17 октябрьыште Озангысе чудотворец-влакын – святитель Гурийын, Озангысе икымше архиепископын, да Варсонофийын, Тверьын епископшын, – мощыштым мумо лүмеш кугу пайрем лиеш. Ты кечын тыгак Озан кундемысе чыла святой-влакым пагален шарнат.

СЕНЫМАШЛАН 75 ИЙ ТЕММЕ ВАШЕШ

АВАН ЕВАНГЕЛИЙЖЕ

молыжо чыла шке верышкыже шинчеш». Тидын нергенак святой апостол да евангелист Матфейын возымо «Поро Уверыштыже» Господь Иисус Христос мыланна тыге сугыньлен: «Эн чот Юмын Кугужанышым да Тудын чынжым кычалза, тунам чыла тиде тыланда пырля пуалтеш» (Мф. 6:33).

Кугу Отечественный сарыш ужатымыш годым Костилан аваже Евангелийым пуэн. Тиде Святой Возымаш дене самырык рвезе шучко сар гоч эртен, илыше кодын, мӱнгыжӱ таза пӱртылын. Тулан корным эртыше Евангелий

Марий кундем гыч Кугу Отечественный сарыш 140 тӱжем утла ег каен, тышеч 75 тӱжемже сӱй пасуэш вуйжым пыштен. Фронт гыч пӱртылшӱ земляк-фронтовик-влак нерген возымо книгаште 68 тӱжем егын лӱмжым ончыктымо. Лач нунылан лунчыргышо озанлыкым ворандараш, илышым шотыш кондаш кӱлын. Тыште адакат илыш верч кучедалме фронт лийын. Шоналташ гын, кажныж нерген книгагм возаш лиеш. Кызыт, Юмылан тау, ег-влак шке родо-тукым нерген шукрыак пален налаш тыршат, Кугу сарыште лийше коча-ковашт нерген историйым пургедын шымлат. Ушан уло: кушкын толшо тукум шочмо калыкшын историйжым огеш мондо, шарнен илаш тӱналеш.

Теве Провой кундеммысе Спартак ялыште илыше Михаил Потачкин кочаже нерген кугу архивыш поген. Кочажат Константин Михайлович Потачкин илымыш годым Кугу Отечественный сарыште кучедалме жапшым, родо-тукум кылым, Спартак ялын историйжым, «Потачкин» фамилий кушеч лекмым возен коден. Кости изайын (шочмо кундемаштыже тудым пагален тыге лӱмденит) эртыме корныжо пеш онгай лийын. А Юмо тудлан кужу ӱмырым, 92 ийым, илаш пӱрен улмаш. Вет тиде ешыште кеч-кунамат эн ончыл верыш Юмым шынденит. Блаженный Августин тыге ойлен: «Юмо эн первый верыште лиеш гын,

тачат Потачкинмыт ешыште аралалтеш. Чон вургыж куанен мыят тудым кучен ончышым. Шучко сар мучко тудо мыняр лӱйкалымашым эртен!

Самырык рвезым 13 мартыште, шочмо кечыш годым, салтакыш налыныт. Сурокушто шогышо запасный полкыш нангаеныт. Варажым салтак-влакым Сурок гыч поезд дене Москош колтеныт, а тушеч вигак – фронтыш. Константин Потачкин гвардейский стрелковый полкыш логалын, но пеш вашке сусырген, кидышкыже немич пуля логалын. Госпитальыште эмлалтын гынат, кидшым кормыжтен кертын огыл, пычал дене лӱйкалаш неле лийын, сандене рвезым связь батальоныш колтеныт да телефонистын пашажым ӱшаненыт. Марий рвезе сар мучко тиде сомылым лӱддымын шуктен.

Латвийыште кредалмышт годым Константинлан ӱмыржӱ мучко шарнен илаш ӱрыктарыше тат лийын. Кугу кредалмаш годым ик кужу оралтым сенен налмеке, связым писын келыштараш кӱлын, Потачкин воштыр-влакым ушен гына шуктен, воктекше кӱшыл чинан икмыняр военный толын шогалын. Иктыже, генерал вургеманже, «Как работает связь?» манын йодын. Кости «Сайын пашам ышта» манын вашештен гына шуктен, генерал телефон трубкам налын, армийын штабше

ТУНЫКТЕН КАЛАСЫМЕ ШОМАК

Институтым тунем пытарымылан лу ий эртымым палемдаш ончычсо выпускник-влак профессорышт деке толыныт. Ты жапыште чыланат могай-гынат кукшытыш шуыныт. Психологийым туныктышышт нунин деч кузе илымышт нерген йодын. Кажныже илышыжлан өпкелен ойлен да түрлө паша дене аныргыл пытымышт нерген каласкален. Самырык унашамычлан профессор кофем темлен да кухньо гыч подносим конден. Тушан ымыржө мучко погымо коллекцийже гыч шкешотан чайгорка-влакым веранден. Иктышт фарфор, хрусталь гыч ыштыме, пеш чапле, шергакан лийыныт, а весышт – пеш проста, эсогыл пластик чайгоркат коклаштышт койылден.

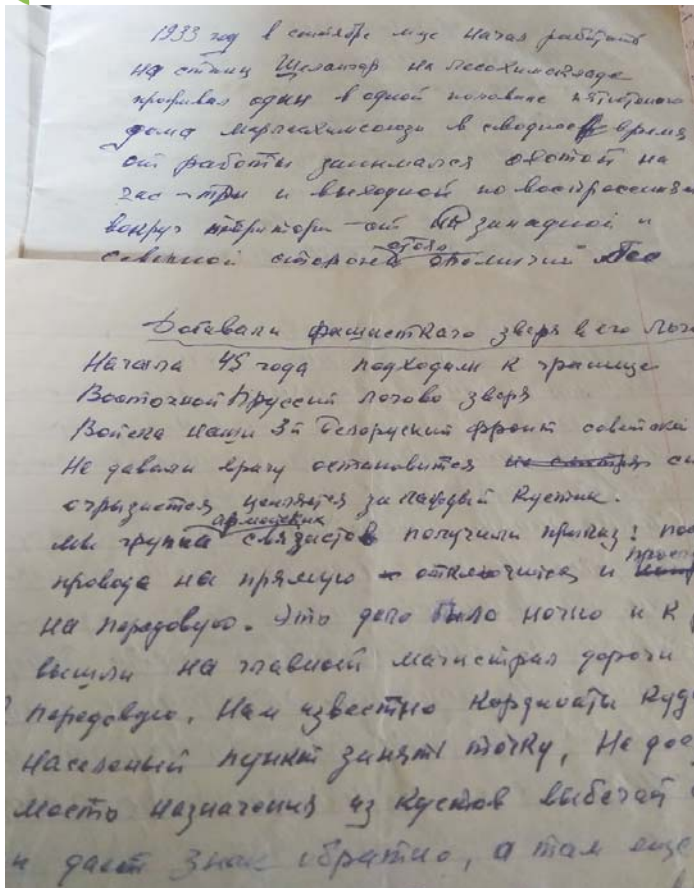
Самырык ең-влакын шкаланышт могай атым ойырен налмыштым профессор эскерен да тыге каласен:

– Ончалза, чыланат чапле чайгоркам гына ойырен налда, шулдаканым верешак кодышда. Те таче илышланда өпкелен ойлышда. Мыйын шонымаште, шуко нелылык илышыште эн сайжым налын шукташ вашкыме дене лиеш. Теве мый тыланда кофем темлышым. Тудым кечмогай атыш темет гынат, тамже ок вашталт. А те, чаптырак чайгоркам ойырен налын, икте-весыда умбак шымлен ончышда, моторрак да шергырак атым налын шуктышылан изишак көранышда.

Ончычсо студентше-влакын туткырак лиймыштым ужын, туныктышо шке мутшым умбакыже шуен:

– А ынде тыге танастарен шоналтыза: кофе – тиде илыш, а паша, окса, илышыште налме кукшыт – ты чайгорка-влак. Нуно илышым аралыше йон улыт. Тужвал моторлык дене илышын тамжым вашталташ ок лий. Шергакан чапле атым руалтыме дене ме кофен тамжым аклен огына мошто. Южо енын ниможат ойыртегалтшыш чапле огыл гынат, тудо мо улыжым аклен мошта да шкенжым эн пиаланлан шотла. Те вет илышыште мо эн күлешанжым шке ойырен налын кертыда, сандене кофен тамжым аклыза да тиддене пиалан лийза.

– А мо тугай пиал? – йодыныт унашамыч.
– Енын чаптыжлан көраныде, өпкем кучыде, шкендын мо улмым аклен илымаш – тиде эн кугу пиал. Шке еш да лишыл ең-влак шотыштат тиде келшен толеш. Илыш пеш писын эртен кая, чылажымат аклен моштыза!

дене кылдалтын. Тунам марий рвезе кө дене мутланымышым пален огыл. Вара умылен: тиде 3-шо Белорусский фронтын генералже Черняховский улмаш. Но 20 минут эртымеке, генералын машинашкыже фашист бомбологалын, Черняховский колен.

Кугу Отечественный сар моткоч шучко лийын. Кости изайын сар нерген возен кодымо тетрадьшытже лудына: «...Немыч-влак кажне 15 минут гыч бомбитлаш иктаж 25-30 бомбовоз дене чонештен толыт, эсогыл йол йымалне мланде чытыра. Бомбежко деч вара илыше кодшо-влакым эше пулемет дене луйкален чонештылыт. Ик тыгай бомбежко годым мый лагыш төрштышым да вигак мланде дене урналтым: чыла пычкемыш, шўлаш неле. Пеш тора гыч комбатын йўкшым колам, уло кертмын кычкыраш төчем: «Пивоваров, утаре!» Шижам, пурла кидем эрыкыште, а лектын ом керт. Комбат куржын толын, мыйым шўдырен луктын, но тидым ом шарне. Икмыняр жап гыч веле ушым налынам, но чокрак (сонгырарак. – Авт.) да йылмыдыме лийынам. Тылзе утла тыгай коштынам.

9 май йўдым мый постышто шогенам, тунам телефон аппарат воктене шинчыше связной мылам Сенымаш нерген увертарыш. Малыше салтак-влак кокла гыч ала-кудыжо тидым колын шуктен, чылаштым помыжалтарен, уремыш рўж куржын лектын, куанымышт дене кўшк луйкалаш тўналыч. Сар 9 майыште пытен, но ме эше тылзе кредалынна...»

Константин Михайлович Потачкин сар гыч мўнгыжө пўртылын, ешанын, ымыржө мучко мўкшым ончен, эргыж ден уныкажымат тиде суапле пашалан шўманден коден. Юмылан тауштен, Господь Иисус Христослан кумалын илен.

А. Таныгина.

КУЗЕ НАДЯ ТЫНЕШ ПУРЕН

– Йочатым тынеш пурташ күлеш, үдырем. Кызытак черкыш кай, жапым ит йомдаре.

– Пелашем вес верам кучен илыше, тынеш пуртымем пален налеш гын, пеш чот сыра мылам.

– Тыланет мо шергырак: йочатын илышыже але мариетын сырымыже? – когарген каен кува.

Самырык үдырамаш колаш шушо йочажым ондалын, черкыш писын нангаен. Пиалешышт, омса лондемыште нуным священник вашлийын. Ойгырышо ава шонен толмыжым ойлен, да священникат йораш тунгалше үдырым ужын, жапым шуйкалыде, тудым тынеш пуртен. Черке гыч лекмеке, уремыште кува-шамыч нуным поче-поче саламланыт:

– Пайрем дене! Христос ылыж кыненыл! Кугече арня вет кызыт!

Ала-кудыжо чиялтыме муным кучыктен.

Вокзалыште автобусыш шичмек, аван шинчаж гыч шинчавүд угыч энерла ташлен, нигөм, нимом ужын огыл. Ушыштыжо ик шонымаш гына пörдын: «Изи падырашем кола, нимо денат полшен ом керт». Но тыгодым кидыштыже үдыржө тарванылаш тунгалын. Ава моткоч лүдын, шүмжө лектын вочшаш гай кырен. А Надюша эркын гына шинчажым почын, аважым ончалын. Вичкыж йүкшө пыкше лектын:

– Авай, кочмем шуэш.

Аван пеленже нимогай кочкыш лийын огыл, вет шкежат ятыр жап кочде илен. Сумкаштыже пургедшыжла, чиялтыме муно кидышкыже верештын. Чытырыше кидше дене муно шүмым эрыктен, ик катыкым катен, йочан умшашке пыштен. Тудыжо вийдымын пурын, нелын колтен да угыч йодын:

– Адак пу, авай, ынде изиш шинчалым шавалте.

Мөнгыш толын шумек, йочам нумалын, ава пörтыш шулдыран гай куржын пурен да кычкыралын:

– Шинчалым, шинчалым пуыза!

О. РОЖНЁВА.

Лидия АЛПАЕВА кельштарен.

Кум ияш улмыж годым Надюша
Кпеш нелын черланен. Кугу
температурым нигузе волтен
колтен кертын огытыл. Надя
ден аважым районысо рүдө
эмлымверыш пыштеныт.
Туштат черым куштылемдаш
йөн лийын огыл. Надя
кочмым йөршеш чарнен.
Врач ик кечын öрын
пелештен:

– Үдырдан сепсис. Те шкеат ужыда, нимо денат полшен огына керт. Мөнгышкыда колтена.

Ава изи үдыржым шокшо леведыш дене пүтыралын, вокзалыш ошкылын. Шинчавүд ташлен йоген, шүм күрышталт лекшаш гай корштен. Вокзалыште шортын пытыше үдырамашым шонго кува ужын шуктен, воктекыже лишемын. Чыла ойгым пален налмек, тудо ойым пуэн:

"ШҮМ-ЧОН ИЗОЛЫК" МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ
Учредитель: "Руш Православный Церкын Йошкар-Оласе да Марий Элысе епархийже (Московский Патриархат)" религиозный организаций.

Журнал зарегистрирован Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Марий Эл, свидетельство о регистрации ПИ № ТУ 12-0164 от 12 декабря 2013 года.

Тираж: 1500 экз. Формат - А-4-12.

Журнал лекме жап - 1.10.2020 ий.

0+ - знак информационной продукции согласно ФЗ от 29.12.2010г. №436-ФЗ.

Журналым редакцийыште погымо да верстатлыме, «Куранты» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Адресше: 429029, Татарстан, Казань, Сибирский тракт урем, 34, 14 корпус, 42 пöлем.

Редакцийын да издательнын адресше: 424000, Йошкар-Ола, Вознесенский урем, 81, 224 пöлем.
Тел.: (88362) 45-39-54.

E-mail: marlagazet@mail.ru

Түн редактор: Н.В. Чузаев (протоиерей).

Редакционный совет: И.А. Сапаев, Д.В. Смирнов, А.Н. Таныгина, А.П. Чемякова, А.В. Эманова.

Компьютер дене кельштарыше: Д.В. Смирнов.

Ак - кутырен келшыме почеш. Авторын да редакцийын шонымашышт түрлө лийын кертыт. Серыш-влак мөнгеш огыт колталт.

РЕДАКЦИЙ ЙОДЕШ: ЖУРНАЛЫМ ШАЛА
КЫШКЫЛТАШ ОГЫЛ. ЛУДЫНАТ - ВЕСЫЛАН ПУ!

ОКТАБРЬ. ЧЕРКЕ ПАЙРЕМ

ПН		5	12	19	26
ВТ		6	13	20	27
СР	•	7	14	21	28
ЧТ	1	8	15	22	29
ПТ	2	9	16	23	30
СБ	3	10	17	24	31
ВС	4	11	18	25	

7	- праздники двенадцатые	8	- дни строгого поста
14	- праздники великие	9	- трапеза без мяса
8	- сплошные седмицы	10	- разрешение на рыбу
10	- дни поминовения усопших	11	- разреш. на раст. масло
14	- дни постные	12	- разрешение на вино
		13	- разрешение на икру рыбы

2 – Смоленскысе благоверный князь Феодорын да тудын Давид ден Константин эргыж-влакын кечышт.

3 – Черниговысо орланыше да исповедник Михаилын да тудын боярынже Феодорын кечышт.

4 – Святитель Димитрий Ростовскийын кечыже.

5 – Иона пророкын кечыже.

6 – Москвасе святитель Иннокентийын кечыже.

8 – Преподобный Сергей Радонежскийын кечыже.

9 – Апостол да евангелист Иоанн Богословын да Москва ден уло Российын патриархше святитель Тихонын кечышт.

13 – Киевцысе икымыш митрополит святитель Михаилын кечыже.

14 – Юмын Шочыктышо Эн Святой Аван Леведмыже лумеш пайрем. *Кокшайск поселкысо да Алексеевский, Марисола, Упша, Чкарино, Эмеково, Чодраял селаласе черке-влакын престольный пайремышт.*

15 – Праведный воин Феодор Ушаковын кечыже.

17 – Гурий Казанский ден Варсонофий Тверской святитель-влакын кечышт. *Озангысе святой-влакын погынышт. Азъял-Потьял черкын пайремже.*

18 – Москвасе святитель-влакын кечышт.

19 – Апостол Фоман кечыже.

21 – Вятский святой-влакын погынышт.

22 – Апостол Иаков Алфеевын кечыже.

23 – Оптинысе преподобный Амвросийын кечыже.

25 – Тунямбалысе 7-ше Погынышто лийше святой ача-влакын кечышт.

26 – Юмын Аван Иверский иконыжын кечыже.

29 – Орланыше Лонгин сотникын, Господьын Ыресше воктене лийшын, кечыже.

30 – Марий кундемысе священикомученик Анатолий Ивановскийын кечыже. *Пектубай селасе Христос Шочмо лумеш черкын пайремже.*

31 – Апостол да евангелист Лукан кечыже.

**КОЧКЫШДА
ПЕРКАН
ЛИЙЖЕ!**

Шкендан да лишылда-влакын кумылыштым нӧлталаш икмыняр рецептым темлена.

ПАРЕНГЕ ПЕЛЕДЫШ

Кӱлыт: 28 паренге, 3 кугу совла нӧшмӱй, 1 пӱй чеснок, 0,5 изи совла шинчал, тамже дене йоныштымо шем пурыс.

Паренгым эрыктыман, вичкыж прямоугольник семын пӱчкедыман. Нине лышташлагыч роза пеледыш-влакым чумырыман. Нуно шаланен ынышт кай манын, кажныжым кексым кӱэштшаш атыш верандыман. Тыгайже уке гын, негызлан паренге гыч онгым пӱчкын лукташ лиеш, тудо кӧргыш пеледышым шындылман. Паренге роза-влакым противеньыш верандымеке, чеснокан, шинчалан, пурысан нӧшмӱй дене йыгыман да 180 градус марте ырыктен ямдылыме духовкыш шындыман. Паренге тӱр чевергымешке шинчыктыман.

ШЫЛАН ЛАШКА

Кӱлыт: 300 г лашка (лапша) але спагетти, 500 г пӱтырымӧ шыл (фарш), 2 вуй шоган, 1 кешыр, 2 кугу совла томатный пасте, 150 г сыр, 400 мл шӧр, 4 кугу совла шӱшмӱй, 1 кугу совла нӧшмӱй, 1 кугу совла оливке уй, 4 кугу совла ложаш, тамже дене шинчал ден йоныштымо шем пурыс.

Тыгыдемдыме шоган ден кешырым нӧшмӱй дене пырля салмаш жаритлыман. Тушко фаршым пыштыман, тамже дене шинчал ден пурысым шавалтыман да 10 минут пудыратен-пудыратен жаритлыман. Вара томатный пастым ешарыман, салмам эше 5 минут тулышто кучыман.

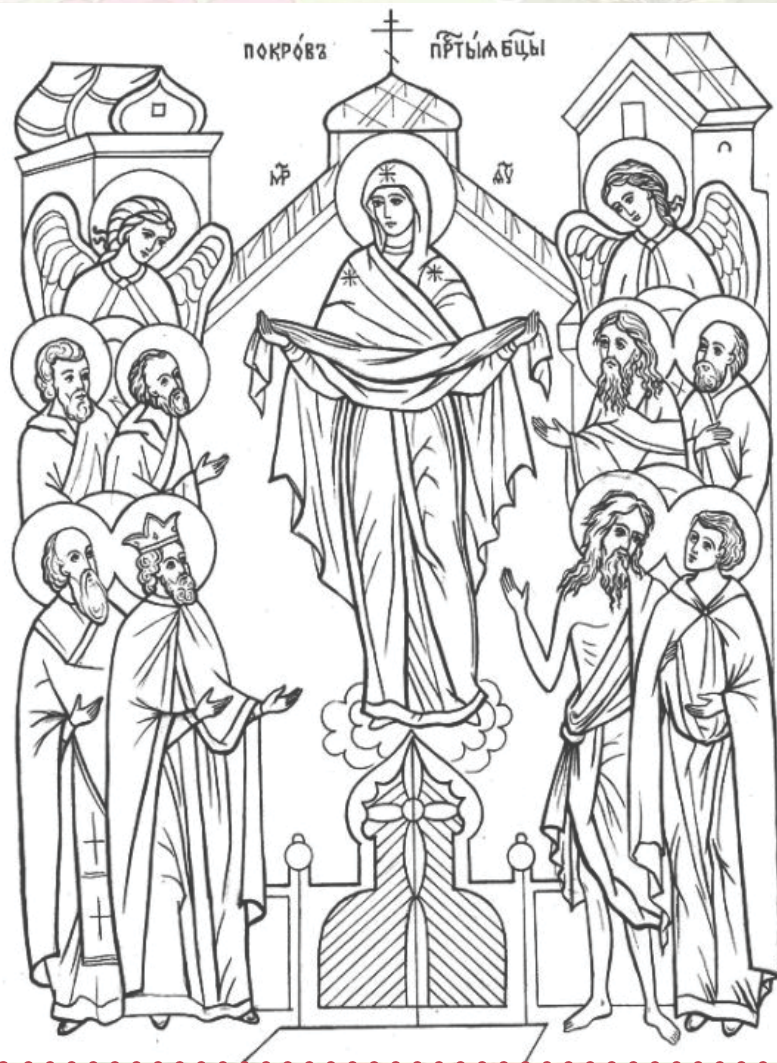
Соусым тыге ыштыман: кастрюльыш шӱшмӱйым пыштен левыктыман, тушко ложкашым лугыман. Вара изин-изин шӧрым опталман да шолаш пуртыман.

Спагеттим шолтыман, вӱдшым кышкалын, оливке уй дене варыман.

Формым нӧшмӱй дене йыгалтыман, пел спагеттим опталман, пел соусым йыгыман. Ӱмба-чынже фаршым шарыман, кодшо спагеттим пыштыман, угыч соус дене йыгыман, ӱмбакыже тӧркеш нӱжымӧ сырым шавалтыман. Формым 200 градус марте ырыктен ямдылыме духовкыш пел шагатлан шындыман.

КУАНЕН ЧИЯЛТЕНА

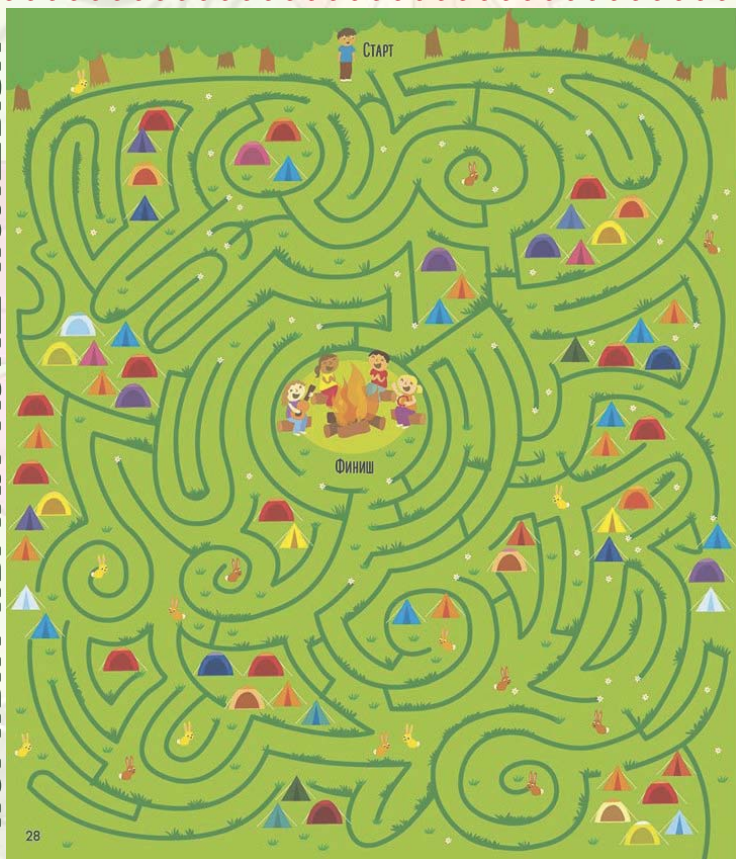
ТЕК ЮМЫН ШҰЛЫШЫМ ПУРТА

Каваште кече куаналын шыргыжеш,
Лызга мардежше йораталын пуалеш,
Тыгае сылне кечын Морко вельш
Юлсер гыч юмона ден калык ошкылеш.

Эртат яллам, кугу чодырам да нурым,
Чон вургыжын ең-влак пырляш ушнат.
Меат вученна, сөрваленна Юмым:
«Ялнажым ынышт кодо ордыжеш
кузе-гынат».

Тек крестный ход эрта ялна гоч порын
Да кажне суртыш Юмын шұлышым
пурта.
Тек кажне енын (лийже тудо шыде, сәе)
Ушан ден порым шұм-чонеш
чүктен кода.
Алевтина ИВАНОВА.
Морко район, Күчыкәнер ял.

КОРНЫМ КЫЧАЛ МУАШ ПОЛШЫЗА

10 ОЙЫРТЕМЫМ КЫЧАЛ МУ

